

Vägen till hållbarhet

En diskursanalys av synen på tillväxt i EU

LUNDS UNIVERSITET

Zoe Mahoney och Mathilda Blomqvist

Abstract

Denna uppsats kartlägger diskurser av ekonomisk tillväxt i EU:s miljöpolitik, utifrån en WPR-analys. Syftet med studien är att undersöka och analysera hur tillväxt förstås i valda EU institutioner; Europeiska kommissionen och Europeiska miljöbyrån. Det teoretiska ramverket består av teorierna marknadsliberalism och degrowth, som även utgör uppsatsens diskursmarkörer. Resultatet av analysen visar att det finns två olika problemrepresentationer av tillväxt i det valda materialet. I *Den europeiska gröna given* framställs fortsatt ekonomisk tillväxt utgöra en central del i lösningen av klimatkrisen. I miljöbyråns *Growth without economic growth* problematiseras tillväxt som möjlig lösning, grundat i en misstro till frikopplingens genomförbarhet. Istället förespråkas att lösningen på klimatkrisen behöver utgöras av ett system där social tillväxt (välfärd) inte är beroende av ekonomisk tillväxt. Vi drar slutsatsen att den diskurs som är mest påtaglig i varje policy påverkas av inställningen till EU:s syfte, samt vilken typ av roll institutionen innehar inom EU.

Nyckelord: miljöpolitik, tillväxt, kommissionen, miljöbyrån, policy, diskurs, degrowth, marknadsliberalism

Antal ord: 9570

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund.....	1
1.2	Problemformulering och syfte.....	2
1.3	Avgränsningar och urval.....	3
1.4	Tidigare forskning.....	3
2	EU	5
2.1	Europeiska kommissionen.....	5
2.2	Europeiska miljöbyrån.....	5
3	Teoretisk referensram	6
3.1	Poststrukturalism.....	6
3.2	Marknadsliberalism.....	6
3.3	Degrowth.....	7
3.4	Operationalisering av diskurs.....	9
3.5	Reflektion över teori.....	9
4	Metod	11
4.1	Diskursanalys.....	11
4.2	What's the problem represented to be.....	12
4.2.1	WPR som metod och tillvägagångssätt.....	12
4.2.2	Analysredskap.....	13
4.3	Reflektion över metod.....	14
5	Empiriskt material	16
5.1	Den europeiska gröna given.....	16
5.2	Growth without economic growth.....	17
5.3	Reflektion över material.....	17
6	Analys	19
6.1	Vilka <i>problemrepresentationer</i> av tillväxt framkommer i EU:s miljöpolicy?.....	19

6.2	Vilka <i>antaganden</i> ligger till grund för denna representation av 'problemet'? Vad möjliggör policyunderlager, givet hur problemet representeras?.....	21
6.3	Vad lämnas <i>oproblematiserat</i> i problemrepresentationerna av tillväxt i policyunderlagen, och vad kan det indikera?.....	23
7	Slutsatser	25
7.1	Sammanfattning av WPR-analys	25
7.2	Slutsatser	26
7.3	Framtida forskning	28
8	Referenser	29
8.1	Primärkällor.....	29
8.2	Sekundärkällor	29

1 Inledning

“Sustainable development is at the very heart of the European Union”, så lyder slagorden från den Europeiska kommissionen under toppmötet 2019 om målen i Agenda 2030 (Europeiska kommissionen (1) 2019). Detta citat gestaltar det omfattande åtagande som EU gjort till klimatet, i linje med önskan om att unionen vill agera som global pionjär för övergången till en ‘hållbar’/ ‘grön’ ekonomi. Samtidigt som klimathoten blir mer påtagliga lyfts också röster om att politiker ska ta större ansvar att skydda de framtida generationer. Miljöaktivism genom exempelvis “Fridays for future” symboliserar den unga generationens oro för deras och planetens framtid. Till EU-valet i maj 2019 utökades de tilldelade mandatet till den gröna partigruppen till den grad att EU-parlamentarikern Sven Giegold kallade dagen “a Sunday for future” (Braw 2019).

“I am convinced that the old growth-model that is based on fossil-fuels and pollution is out of date, and it is out of touch with our planet. The European Green Deal is our new growth strategy – it is a strategy for growth that gives more back than it takes away.”
(von der Leyen 2019)

I miljöpolitik utgörs en central motsättning i olika ståndpunkter kring tillväxt. Bio-environmentalism var en av de första teorierna som menade att ekonomisk tillväxt leder till katastrofala miljöeffekter (Clapp – Dauverne 2011, s. 11). Som påpekat i ovanstående citat, har EU med den europeiska gröna given (EGD), trappat upp sitt klimatåtagande. Men, i en rapport av den Europeiska miljöbyrån, Growth without economic growth (GWEG), konstateras att de åtgärder kommissionen ska vidta för att uppnå sina klimatmål inte är tillräckliga för att lyckas stävja klimatkrisen (European Environmental Agency [EEA] (1) 2021). Motsättningarna mellan dessa olika policyunderlag kokas ner till olika syn på tillväxt. Vi ställer oss därför undrande till varför olika institutioner inom EU har så pass olika uppfattningar om tillväxt?

1.1 Bakgrund

2019 presenterade den Europeiska kommissionen en handlingsplan för en hållbar ekonomi i EU, den europeiska gröna given (EGD) (Europeiska kommissionen 2019). Som en uppföljning och plan för verkställande av FN:s hållbarhetsmål tillsammans med medlemsstaterna i EU (Europeiska kommissionen (1) 2021). Hållbar utveckling definieras således som “att tillgodose behoven hos nuvarande

generationer utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillgodose sina behov” (Europeiska kommissionen 2021). 2021 publicerade den Europeiska miljöbyrån en utvärdering av den gröna given strategin. Målet med EGD förstås vara en grön tillväxt, det vill säga att ekonomiska intressen också kan innefatta produktion och konsumtion som har ett mindre klimatavtryck (Europeiska kommissionen, 2019). Denna vision ställer miljöbyrån sig frågande till och menar är svårt att genomföra (EEA (1) 2021). Den ekonomiska tillväxtens bidrag till stigande klimathot är en omstridd debatt bland forskare, och i förlängningen också mellan politiker (Andersson 2020). Givet de akuta åtgärder som måste vidtas, blir den miljöpolitik som förs av allt större vikt för att mänskligheten ska komma att utvecklas i en ekologiskt hållbar riktning.

1.2 Problemformulering och syfte

EU:s miljökrav är bland de mest ambitiösa i världen, och kan därför förstås vara en viktig aktör på den internationella arenan gällande miljöpolitik. Vi har i denna uppsats valt att undersöka hur tillväxt förstås inom EU, eftersom inställningen till tillväxt är central inom miljöstrategier. De spridda åsikterna kring tillväxt anses ha sin grund i den klassiska uppdelningen av Malthusiansk eller Cornucopiansk världsuppfattning inom miljöteori (Clapp – Dauverne 2011, s. 11-12). Ur den Malthusianska ansatsen kan framväxten av ‘degrowth’ förstås som svar på den ökade oron kring resursknapphet, till följd av klimatförändringar. Denna oro resulterar i en slutsats om att strävan efter oändlig ekonomisk tillväxt är ohållbar. I kontrast till detta finns den Cornucopianska ansatsen, som marknadsliberalism istället tar avstamp i, som vidhåller att teknologisk utveckling och fortsatt tillväxt är väsentlig för att lösa klimatkrisen. För att kartlägga dessa två diskurser inom EU:s policyunderlag, har vi därför valt analysera den europeiska gröna given (kommissionen) och Growth without economic growth (miljöbyrån).

Sett till EU:s relevans som miljöpolitisk aktör och tillväxtens centrala roll i miljöpolitik ämnar uppsatsen att analysera hur olika EU-institutioner förstår tillväxt i relation till klimatkrisen och dess lösningar. Denna uppsats syftar därför till, att undersöka och kartlägga hur tillväxt begripliggörs i EU:s miljöpolitik, genom följande frågeställning:

1. *Hur begripliggörs tillväxt inom EU:s miljöpolitik?*

1.3 Avgränsningar och urval

Valet av EU-institutioner baseras på att dessa återspeglar nyanser av hur tillväxt förstås inom EU:s miljöpolitik. Kommissionen ses som den europeiska integrationens motor, medan miljöbyrån ska förmedla opartisk expertinformation till sin arbetsgivare, EU (Tallberg 2020, s. 73 och EEA (2) 2021). Dessutom beslutar EU-parlamentet, kommissionen och ministerrådet om utformningen av EU:s budget, medan kommissionen har det yttersta ansvaret för utgifterna (Tallberg 2020, s. 84), varvid vi anser att kommissionen är viktigare att undersöka än exempelvis ministerrådet. Trots att avgränsningen öppnar upp för förlust av intressanta ståndpunkter, kommer en studie av valda EU-institutioner tillföra både inom och utomvetenskaplig relevans. Dessutom har kommissionens verkställande roll och initiativrätt till lagstiftning (Tallberg 2020, s. 73), gör att de också är tongivande för miljöpolitik både på EU-och nationell nivå. Den andra institutionen vi valt att undersöka är den Europeiska miljöbyrån, som med sin uppgift för att skapa fristående policyunderlag gällande miljö påverkar även hur vi förstår den politiska debatten kring miljöpolitik (EEA (2), 2021). Policy, oberoende av vilken politisk nivå den avser är ett uttryck för politik och blir därför av intresse som underlag till forskning av politik (Bacchi - Goodwin 2016, s. 14). Därutöver medför en avgränsning till en studie av tillväxt och miljöpolitik, att sociala och rättvisefrågor kopplade till miljö inte berörs djupgående.

Tidsperioden omfattas av december 2019 till januari 2021, eftersom det fångar in publiceringen av bådas policyunderlag. Den valda tidsavgränsningen till 2019, grundas i det faktum att EU parlamentet då utlyste klimat- och miljönödläge (EU parlamentet 2019). Detta tolkar vi som en upptrappning av EU:s åtagande som institution till att främja hållbar utveckling. Efter denna utlysning följer även den europeiska gröna given som historiskt sett är EU:s mest omfattande klimatstrategi. Vi ämnar inte heller att undersöka hur tillväxt över tid har förståtts eller spekulationer kring hur den kommer förstås.

Vi vill poängtera att denna uppsats inte avser att diskutera huruvida mänskligheten undergår klimatkris, eller ej. Vi har valt att erkänna den rådande klimatkrisen som utgångspunkt, eftersom EU har gjort det (EU parlamentet 2019). EU:s utgångsläge bör därmed vara att denna kris är en 'ledstjärna' för miljöpolitiken. Det är uppenbart att även om institutionerna har en gemensam uppfattning av klimathotets existens, kvarstår fortfarande flera olika områden av åtgärdsarbetet där åsikter går isär.

1.4 Tidigare forskning

Urvalet av tidigare forskning ska möjliggöra en vägledning till studiens analys och slutsatser (Bergström – Ekström 2018, s. 312). Dessutom är forskningen avgörande för uppsatsens reflexivitet och validitet. Utgångspunkter för vår uppsats är studier

som behandlar diskursanalys, EU och tillväxt, eftersom det motsvarar vårt analysområde samt metodologiska verktyg.

Lynggaard, forskare inom Europastudier, beskriver i sin bok hur diskursanalys har blivit ett mer etablerat perspektiv inom studerandet av EU-politik, de senaste två decennierna (2019, s. 2-9). Vidare redogörs för hur forskningen kommit en lång väg sedan språkets roll tidigare försumrats inom studier av europeisk integration. Diskursanalys tillåter inte bara att politisk diskurs fångas, utan ger även perspektiv, vilket tillåter nya tolkningar av politiken att utformas. Lynggaard redogör att tidigare forskning besvarat frågor om hur diskurser reproducerar regler för vilken typ av politik som anses legitimt, samt vilken typ av expertis och kunskap som framstår som trovärdigt inom EU:s policyutformning. Dessutom framläggs att den Europeiska kommissionens publikation *the Europe 2020 strategy* (2010), som framhävde 'smart growth', 'sustainable growth' och 'inclusive growth', återspeglade den etablerade diskursen om 'green Europe' (Lynggaard 2019, s. 122–123, 144-146). Därutöver visar studier att 'green Europe'-diskursen haft en central institutionaliserad position och påverkan inom EU:s politik sedan 1980-talet. Termer såsom 'hållbarhet' och 'ekologisk modernisering' har haft en betydande roll i kärnan av 'green-Europe'-diskursen. De gröna perspektiven har dock historiskt sett haft svårt att få genomslag i EU:s miljöpolitik, eftersom ekonomiska angelägenheter utgör hjärtat av EU:s institutioner och policyunderlag.

I en kvalitativ analys av EU:s klimatanpassningspolitik, med grund i poststrukturalistisk diskursteori, granskar Remling kritiskt tre policydokument från den Europeiska kommissionen (2018). Författaren konstaterar att policyerna snarare ramar in ekonomisk tillväxt som en nödvändig förutsättning för att möjliggöra anpassning till klimatförändringarna, än att beskylla den ekonomiska tillväxten som syndabock. Trots att diskurser inom EU:s policy konstruerar klimatförändringarna som ett problem, präglas EU:s politik fortfarande av grön tillväxt och konsumtionsdriven ekonomi.

Lynggaard och Remlings forskning visar att diskurser om fortsatt ekonomisk tillväxt historiskt dominerat den europeiska miljöpolitiken, till vår studie bidrar detta med värdefulla slutsatser om att det finns samband mellan vilka idéer som dominerar EU:s miljöpolitik och dess ekonomiska syfte. Med avstamp i Remlings forskning, vill vi försöka fånga in vilka diskurser kring tillväxt som återspeglas i EU:s miljöpolitik, genom att bredda urvalet av institutioner. Det som huvudsakligen skiljer vår studie från tidigare forskning på området, är att vi valt miljöbyrån som analysobjekt. Miljöbyrån består inte av politiska representanter, det blir därför intressant att undersöka hur experternas policy skiljer sig från politikernas. Dessutom bär senare kontext en inomvetenskaplig relevans, då policy återspeglar samtiden, som är i kontinuerlig förändring.

2 EU

Vi kommer att utgå från EU-institutionerna: kommissionen och miljöbyrån, som representerar olika röster inom EU, genom att analysera ett policyunderlag från varje institution. Eftersom EU fastslagit klimatkrisen, blir det av intresse att granska EU:s miljöpolitik och vilken roll tillväxt anses inneha. Hur EU som aktör bedriver ett aktivt miljöarbete, skapar en referenspunkt för hur medlemsstaterna såväl som globala aktörer ska förstå tillväxt i relation till klimatförändringarna. Beroende vilken riktning miljöpolitiken tar, innehar en stor betydelse för EU:s medlemsstater och dess invånare.

2.1 Europeiska kommissionen

Den Europeiska kommissionen beskrivs ofta som EU:s motor och har en avgörande roll i EU:s organisation (Tallberg 2020, s. 73, 87). Kommissionen består av en kommissionär per medlemsstat, som utses av medlemsstatens regering, och dess förvaltning är den största bland EU:s institutioner. Kommissionens huvudsakliga funktioner består av genomförande av EU:s politik och säkerställandet av att medlemsstaterna efterföljer EU:s regelsystem. Institutionen är politiskt oberoende från EU:s medlemsstater och kan utöver sitt uppdrag som verkställande organ även ge förslag till lagstiftning (Tallberg 2020, s. 79–84), till exempel är EU:s klimatlag ett lagförslag som presenterats av kommissionen (Europeiska kommissionen (3) 2021). Kommissionens främsta uppgift är att tillvarata EU:s gemensamma intressen tillsammans med medlemsstaterna samt forma inriktningen av EU:s politik (Tallberg 2020, s. 73).

2.2 Europeiska miljöbyrån

Den Europeiska miljöbyrån är en byrå inom EU som etablerades 1994, i uppdrag att förse unionen med oberoende information om vilka åtgärder som gynnar hållbar utveckling och att bidra till en förbättring av Europas miljö (EEA 2020; Tallberg 2020, s. 172). Kommissionens ökade arbetsbelastning har framförallt lett till upprättandet av byråer och behovet av expertis inom specifika ämnesområden (Tallberg 2020, s. 172). Institutionen ska dels fungera som en resurs för underlag till policyskapande, dels utvärdera existerande antaganden EU har gjort inom miljöfrågan. Miljöbyrån är därmed en värdefull informationskälla för allmänheten samt de som arbetar med att utforma, och genomföra miljöpolitik (EEA 2020).

3 Teoretisk referensram

I följande avsnitt presenteras en redogörelse för studiens teoretiska utgångspunkter. Det teoretiska analysverktyget kommer bygga på ekonomiska idéer om tillväxt. Vår ambition är att genom teorierna försöka förstå tillväxt som fenomen inom EU:s miljöpolitik. De ekonomiska teorierna kommer därmed att utgöra våra diskurser och operationaliseringarna av dessa, indikatorer vi söker efter i policyunderlagen.

Det teoretiska fokuset för uppsatsen kommer att utgöras av marknadsliberalism och degrowth, dessa ekonomiska teorier behandlar tillväxt på olika sätt. Definition som ofta utgås ifrån gällande ekonomisk tillväxt är ökning av BNP (Nationalencyklopedin, 2021), men i respektive avsnitt där teorierna behandlas, kommer eventuell kritik av begreppet ekonomisk tillväxt även framföras. Det är två teorier som bygger på ekonomisk tillväxt, även om idéerna kring marknadsliberalism sannolikt inte hade bildats utan grundtesen i degrowth; att tillväxt och hållbar utveckling inte går att förena.

3.1 Poststrukturalism

Carol Bacchis metodologiska ramverk, WPR, har vuxit fram ur det poststrukturalistiska perspektivet och är därför en essentiell teoretisk utgångspunkt vid policyanalys (Bacchi – Goodwin 2016, s. 3–8). Inom den poststrukturalistiska ansatsen urskiljs generella dimensioner, snarare än en sammanhållen teori. Parametrarna omfattar antagandet om att verkligheten och språket är socialt konstruerat. Språket innehar därmed en central roll i förståelsen och utformningen av hur vi uppfattar verkligheten (Bergström – Borués 2018, s. 28). Följaktligen finns ingen objektiv sanning, verkligheten förstås istället vara öppen för tolkning och förändring. En poststrukturalistisk ansats ämnar till att åskådliggöra och dekonstruera strukturer i olika texter (Bergström – Ekström 2018, s. 271).

3.2 Marknadsliberalism

“Growth just needs to be made more efficient and less polluting”
(Clapp – Dauverne 2011, s. 96)

Marknadsliberalism är en gren inom neoklassisk ekonomisk teori, vilket förutsätter ekonomisk tillväxt som nödvändig för både välfärd och hållbar utveckling (Clapp – Dauverne 2011, s. 4–7). Vidare kan marknadsliberalism kopplas till den

Cornucupianska ansatsen, som menar att resursknapphet inte utgör ett problem, eftersom den mest värdefulla resursen är människans påhittighet (Dryzek 2013, s. 52). I linje med den Cornucupianska utgångspunkten ställer sig marknadsliberaler positivt inställda till teknologi och innovation, som en del av lösningen på miljöproblem.

Till skillnad från den neoklassiska ekonomiska teorin, har marknadsliberaler ifrågasatt att monetära värden inte ges till outnyttjade resurser eller andra miljöfördelar, vilket genererar marknadsmisslyckanden (Clapp – Dauverne 2011, s. 95–96). Syntetiskt låga priser uppmuntrar till överanvändning och svinn, dessutom kan det underminera incitamenten till en grönare ekonomi, som kommer av en fri marknad (Clapp – Dauverne 2011, s. 105). Marknadsliberaler är kritiska till det makroekonomiska styrmedlet subventioner eftersom det skapar marknadsmisslyckanden, men i förlängningen utgör den ineffektiva marknaden likaså ett hot mot klimatet. En snedvridning av marknaden resulterar i att marknaden inte agerar effektivt i förmån för hållbar utveckling (Clapp – Dauverne 2011, s. 104).

Den snabba tillväxten menar marknadsliberaler inte utgör ett bestående problem för miljön trots den kortsiktiga negativa utvecklingen, tvärtom menar de, att marknaden kommer anpassa sig på lång sikt i hänseende till olika miljöaspekter (Clapp – Dauverne 2011, s. 97). Resonemanget är att frikoppling av miljöpåverkan och produktion sker efter en viss nivå (omkring 5–8000 USD), eftersom större ekonomisk frihet möjliggör mer miljövänliga val. En del av problemet med klimatförändringarna kan därför ses vara sammankopplad med fattigdom. Vidare förklaras att den långsamma tillväxten är farlig för planeten på sikt, eftersom om ekonomisk frigörelse uppnås i ett senare skede, kommer även hållbarhet uppnås senare. Långsam tillväxt förstärker redan existerande ojämlikheter mellan stater, vilket kommer leda till återkommande cykler av ekonomiska kriser och miljökollaps (Clapp – Dauverne 2011, s. 100).

Tillväxt har potential att vara oändlig, eftersom marknadsliberaler ser ekonomin som ett självförsörjande cirkulärt flöde (Clapp – Dauverne 2011, s. 91). Tillväxt skapas genom en effektiv marknad, och är resultatet av inputs av arbete och kapital, inte mängden naturtillgångar. En grundtes är att det finns en korrelation mellan ökad BNP och faktorer som påverkar livskvalitet (livslängd, hälsa och läskunnighet och så vidare) (Clapp – Dauverne 2011, s. 87–89). En ökning av BNP förutsätter därför en nyttomaximering. Det vill säga att fler behov blir tillfredsställda till följd av ökad produktion och konsumtion.

3.3 Degrowth

“The need to accumulate means that growth is an ‘iron corset’.”
(Latouche 2018, s. 16)

Degrowth är först och främst ett paraplybegrepp för de tillväxtkritiska inriktningar som problematiserar de negativa ekologiska konsekvenser som ekonomisk tillväxt medför (Kallis 2018, s. 1). Teorin bygger på tanken om att ju fortare vi producerar och konsumerar jordens resurser, desto mer fördärvas vår planet. Med andra ord är kritiserat hur det tillväxtsträvande systemet använder jordens resurser, både sett till omfattning och hastighet. Det är viktigt att poängtera att degrowth inte betyder negativ tillväxt, utan ska ses som en målbild av ett samhälle där ökad välfärd inte är beroende av ekonomisk tillväxt (Latouche 2009, s. 8). Grundat i nyss nämnda resonemang, benämner vi i denna uppsats, teorin utifrån den engelska definitionen, 'degrowth'. Eftersom den svenska definitionen översätts till 'nedväxt', vilket vi tror kan skapa en associering till negativ tillväxt, det vill säga en missvisande bild av teorins kärna.

Vidare är degrowth endast möjligt i ett samhälle som bygger på degrowth, inte kapitalism (Latouche 2009, s. 91). I det kapitalistiska samhället kommer minskad input innebära minskad välfärd, istället för ökad välfärd. Degrowth-teorin baseras på den Malthusianska ansatsen, vilket förutsätter att jordens resurser är ändliga (Latouche 2018, s. 14). När planeten når den Malthusianska katastrofen, har jordens befolkning överstigit den nivå att det är möjligt att utfodra denna (Clapp – Dauverne 2011, s. 10). Degrowth präglas av tesen om att ekonomisk tillväxt inte anses förenligt med ekologisk överlevnad av planeten. Tanken är att använda naturens resurser annorlunda, vilket innefattar allt från utvinning till produktion, samt ändring av konsumtionsmönster. Frikoppling av miljöeffekter och produktion ses som osannolikt, eftersom degrowth-förespråkare menar att den frikoppling som lyckats hittills endast varit relativ (Kallis 2018, s. 103). För att frikoppling framgångsrikt ska främja hållbar utveckling, behöver den vara omfattande och absolut.

Istället för frikoppling, lyfter degrowth teoretikern Giorgos Kallis fram nedskalning som en alternativ väg till konstant tillväxt, där mänsklig hälsa inte bekostas (Kallis 2018, s. 114–115). Om nedskalning görs tillsammans med policys som skyddar allmänhetens intressen, kommer medborgarnas välfärd öka. Kallis påstår även att ekonomisk tillväxt inte är önskvärd, eftersom fördelarna idag inte överväger nackdelarna (Kallis 2018, s. 1). Systemet är ohållbart i längden eftersom det kollapsar utan tillväxt. Sett till den ekonomiska tillväxtens korta historia, har det funnits blomstrande samhällen utan jakten på ekonomisk tillväxt betydligt längre än med tillväxt. Istället uttrycks en önskan om mer egalitära samhällen, eftersom de inte fokuserar på ackumulation (Kallis 2018, s. 113). Vidare bygger dessa egalitära samhällen på moral, normer och institutioner som främjar jämnare resursfördelning av kollektiva tillgångar. Även om denna form av samhälle inte existerat de senaste två decennierna, ställer sig Kallis positiv till att det skulle kunna vara förenligt med dagens tekniskt utvecklade värld. Slutligen vill vi förtydliga att degrowth är både en teori, och ett begrepp som innefattar ett speciellt stadie inom teorin.

3.4 Operationalisering av diskurs

Nedan följer vår operationalisering av marknadsliberal och degrowth-diskurs. Efter en gedigen genomgång av respektive teori, har vi tagit ut de mest centrala delarna av diskurserna, i relation till tillväxt, för vår analys.

Kategorier	Marknadsliberalism	Degrowth
Klimatkris?	Nej, erkänner att miljöproblem existerar, men ser det inte som en kris.	Ja, en akut kris som kräver åtgärder (för att ändra banan vi är på nu).
Orsak till klimatkrisen	Marknadsmisslyckanden, snedvridningar och en ineffektiv marknad.	Resursknapphet i kombination med för snabb produktion och konsumtion av naturens resurser.
Ekonomisk tillväxt	Tillväxt kan frigöra fattigdom. Ju snabbare tillväxt ju snabbare kommer frikoppling ske från miljöeffekter. Det vill säga finns det samband mellan tillväxt och miljöpåverkan, fram till en viss nivå.	Snabb tillväxt har övervägande negativa konsekvenser. Men sociala positiva konsekvenser, för välfärdsfaktorer.
Vägen framåt	Förespråkar tillväxt, eftersom det leder till frikoppling. Fri marknad är nödvändig för att skapa incitament att lösa miljöproblem (bl.a. tekniska lösningar), möjliggörs genom politiska reformer.	Reformering av resursanvändning, nedskalning, egalitära samhällen. Målet är att nå ett samhälle där minskad tillväxt resulterar i ökad välfärd.
Diskursmarkörer	Ökande ekonomisk tillväxt, marknadsmisslyckanden, frikoppling, teknologi.	Långsam tillväxt, resursknapphet, social tillväxt.

3.5 Reflektion över teori

Valet av teorier grundas i att respektive teori har en ekonomisk och miljöinriktad karaktär. Dessutom karaktäriseras marknadsliberalism och degrowths teoretiska resonemang till stor del av vilken typ av tillväxt som ska eftersträvas mot en hållbar framtid. Teorierna betraktas som motsatspoler, och med olika genomslag inom EU:s miljöpolitik. Vi är medvetna om att miljöpolitiken består av sammandrabbningar och kompromisser, således bör flertalet diskurser inom olika

policyunderlag återfinnas. Begränsningen av att endast se till två teorier, medför att analysen per automatik utesluter tendenser av andra diskurser av tillväxt, som baseras på andra ekonomiska teorier. Vi har gjort ett urval av teorier som vi anser kommer bidra till en givande analys och slutsats, följaktligen hade annat teoriurval konstruerat andra diskurser och annorlunda resultat.

4 Metod

I följande kapitel redogör vi för studiens val av metod. Vid analys av det empiriska materialet kommer den kvalitativa metoden utgöras av en diskursanalys för att återse hur tillväxt lyfts fram. För att besvara uppsatsens syfte har vi valt Carol Bacchis policyanalytiska ansats ‘What’s the problem represented to be?’ (WPR), en gren inom diskursanalys. Som tidigare nämnt, utgår uppsatsen från det poststrukturalistiska antagandet om att språket är en social konstruktion som formar våra sanningar och kunskap om verkligheten, något som kan variera mellan olika diskurser.

4.1 Diskursanalys

Diskursanalytisk forskning omfattar olika inriktningar och uppsatsens utgår från Dryzeks definition av diskurs: “A discourse is a shared way of apprehending the world” (2013, s. 9). Dryzek härleder konceptet ‘diskurs’ till idéhistorikern Michael Foucault (2013, s. 22). Foucault tar avstamp i poststrukturalismen och utvecklar idén om en diskurs som: “practices that systematically form the objects of which we speak” (Bergström – Ekström, 2018, s. 258), vilket har kommit till att inspirera diskursanalytiska inriktningar i efterhand. Diskursanalytiska studier undersöker hur kunskap skapas, bibehålls och reproduceras, samt dess effekter. I det Foucauldianska perspektivet innehar diskurser ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper, samt konstrueras aktörers auktoritet inom diskursen. Därutöver innehar diskurser övertygelser om vår omvärld, som vardera kontrollerar och organiserar människan. Sociala praktiker påverkar hur vi använder och konstruerar språket, vilket medför konsekvenser för sociala relationer och maktrelationer. Språket besitter en central roll och anses inte som ett neutralt instrument för kommunikation, utan betraktas istället ge en konstituerande roll genom att bidra till reproduktion av olika perspektiv och tolkningar av världen. Dryzek menar att diskursen påverkar hur de som verkar inom denna, uppfattar information och bygger ihop informationen till kompletta berättelser och händelser (2013, s. 9).

Diskursanalys anses lämplig för vår studie då dess grundläggande fokus innefattar text för att möjliggöra kartläggning av en specifik diskurs, vilket vi anser passande eftersom vi ska studera policy (Bergström – Ekström 2018, s. 253–259). Dessutom sätter diskurs ‘policy’ i en viss kontext och det som sedan kan utläsas säger något om vår samtid. Metoden skulle kunna bidra till analysen, genom att öka vår förståelse om vilka diskurser av tillväxt som framträder i olika policyunderlag. Till skillnad från andra typer av textanalyser, belyser diskursanalysen inte fenomen i termer av orsaker och verkan, utan ser till dess meningsskapande (Bergström –

Boréus 2018, s. 25; Bergström – Boréus 2018, s. 297), vilket vi anser passar uppsatsen syfte.

Slutligen har det metodologiska angreppssättet diskursanalys gått från en marginell till en mer väletablerad forskningsansats för att förstå EU-politik (Lynggaard 2019, s. 1–2). Diskursanalysen möjliggör inte bara inramningen av en politisk diskurs, utan även framläggandet av nya perspektiv genom vilket nya tolkningar av politik kan framställas. Som ovan nämnt, utgår uppsatsen från en marknadsliberal och degrowth-diskurs, men det utesluter inte att det finns andra diskurser som inverkar på EU:s miljöpolitik under vald tidsavgränsning.

4.2 What's the problem represented to be

I nedan avsnitt presenteras Carol Bacchis metodologisk konceptuella ramverk och policyanalytiska ansats, WPR. I korta drag bidrar designen till att blottlägga problem och vad som tas för givet inom policys, de implicita problemformuleringarna och en problematisering av dessa (Esaiasson et. al 2017, s. 217).

4.2.1 WPR som metod och tillvägagångssätt

Metoden anses lämplig när en diskursanalys syftar till att beskriva olika uppfattningar kring vad som representeras som bakomliggande problem med en viss fråga eller samhället som stort (Bergström – Ekström 2018, s. 271–273). Förgivettagna sociala och politiska föreställningar granskas, som i sin tur möjliggör en undersökning av hur föreställningarna upprätthålls och skapas inom olika diskurser. Bacchis metod är starkt influerad av Foucault och språket ses även här, som en social konstruktion. Följaktligen granskar metoden kritiskt den valda diskursens problemrepresentationer snarare än problemet i sig, och är därför inte deskriptiv av sitt slag. Policy-problem ses inte av Bacchi som givna, utan öppna för tolkning, eftersom det återfinns olika och konkurrerande uppfattningar om dessa problem, i olika diskurser (Bergström – Ekström s. 271–272; Esaiasson et al. 2017, s. 218). Makthavarens problemformuleringar och politiska strategiska förslag i form av policys, kan därför generera representationer och förståelser av olika samhällsproblem vilket utesluter andra. Vi utgår från följande definition av policy:

"'Policy' in this view refers to how order is maintained through politics, understood as the heterogeneous strategic relations that shape lives and worlds" (Bacchi – Goodwin 2016, s. 6)

Det är av vikt att förstå att utifrån Bacchi ses policy inte som lösningen av utan snarare som skapandet av 'problem' (Bacchi – Goodwin 2016, s. 39). Genom att dekonstruera texter hjälper modellen att skapa en djupare förståelse för policyn, de underliggande problemen och uttolkning av grundläggande antaganden. En policy anses vara diskursivt konstruerad, vilket medför begränsningar för vad som kan bli sagt. WPR metodologiska tillvägagångssätt tillåter oss att visa på den inneboende logiken i policyunderlagen samt möjligheten till att dekonstruera dessa problemrepresentationer.

Bacchi framlägger att sex analysfrågor ska ställas till det valda materialet. Närmare bestämt utformar WPR-frågorna ett metodologiskt angreppssätt i studerandet av problemrepresentationer (Bergström – Ekström, 2018 s. 272–274; Esaiasson et al. 2017, s. 217–219). I vårt fall blir metoden lämplig, eftersom WPR-frågorna är konstruerade för att utforma en grundläggande struktur och analys av policyunderlagen. WPR-analysens underliggande mål kan förstås som synliggörandet av olika diskurser inom policy (Bacchi – Goodwin 2016, s. 16). Således åskådliggörs kopplingen mellan en diskurs och de konkreta konsekvenser som en viss diskurs kan föra med sig för samhället och dess medborgare.

4.2.2 Analysredskap

I analysen kommer vi att utgå från WPR-ansatsen och medföljande frågebatteri. Vi har själva omformulerat tre stycken WPR-frågor som kommer utgöra byggstenarna för undersökningens analysredskap. I Bergström och Ekströms kapitel ur *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* redogörs att inte samtliga frågor behöver användas, utan ett urval bör göras av de som kan sättas i relation till forskningsobjektet (2018, s. 273). Analysredskapet utgörs av en omvänd analys, i form av att analysen börjar med en policy, för att i tur och ordning dechiffrera dess kontext genom olika infallsvinklar som: problemrepresentation, mening, eller idémässig konstruktion (Esaiasson et al. 2017, s. 217). WPR-frågorna har anpassats för att knyta studiens frågeställning och diskurser.

Nedan följer våra omformulerade WPR-frågor:

1. Vilka problemrepresentationer av tillväxt framkommer i EU:s miljöpolicy?
2. Vilka antaganden ligger till grund för denna representation av 'problemet'? Vad möjliggör policyunderlaget, givet hur problemet representeras?
3. Vad lämnas oproblematiserat i problemrepresentationerna av tillväxt i policyunderlagen, och vad kan det indikera?

Den första frågan ämnar till att identifiera problemrepresentationen i texten, detta görs genom att identifiera framlagda "lösningar" för att undersöka dess implicita problemrepresentationer (Bacchi – Goodwin 2016, s. 21). Bacchi betonar att

policytexter kan förstås som komplexa konstruktioner som kan omfatta flera problemrepresentationer. Med andra ord ska vi som författare synliggöra vilket typ av problem som frågan klassificeras som (Bergström – Ekström, 2018 s. 273).

Den andra frågan syftar till avtäckta den underliggande rationaliteten som problemrepresentationerna vilar på, genom att fokusera på den kunskap som är tagen för given (Bergström – Ekström, 2018 s. 273-274). En kartläggning ska göras över de antaganden som påverkar problemrepresentationen, och möjliggör policyunderlaget. Analysen ska upptäcka möjliga mönster av koncept, som påverkar hur problemrepresentationerna är konstruerade (Bacchi – Goodwin 2016, s. 21).

Slutligen, behandlar den tredje analysfrågan vilka perspektiv som faller utanför problemrepresentationen, och vad i denna som inte anses vara i behov för förändring (Bergström – Ekström, 2018 s. 274). Tystnader uppkommer på bekostnad av det som lyfts fram, och försvårar uppkomsten av alternativa synsätt på problemen (Bacchi – Goodwin 2016, s. 22–23). Analysen ska se till vad som lämnas oproblematiserat inom policyn och vad som förbises. Genom att belysa de spänningar och motsättningar som finns inom problemrepresentationer ges en mer omfattande bild av diskursen.

WPR-frågorna, anses utgöra empiriska indikatorer, vilket tar fasta på det fenomen vi undersöker och innehar även en betydande roll för undersöknings validitet (Esaiasson et. al 2017, s. 222). Bacchi framlägger ingen manual för hur analysen konkret ska genomföras, vi anser därför att det är viktigt för vår studie att omformulera WPR-frågorna. För att förstå problemrepresentationerna i respektive policyunderlag kommer analysen utgöras av marknadsliberal och degrowth-diskurs

4.3 Reflektion över metod

Likt alla metoder, återfinns brister med det valda tillvägagångssättet. Ett av de teoretiska grundantaganden som genomsyrar vår uppsats, är diskursanalysens syn på språket som konstituerande. Den kritik som kan riktas mot detta antagande, är att analysen uppfattas som relativistisk (Bergström – Ekström, 2018 s. 291–294). Utgångspunkten att allt runt omkring en präglas av språk, innebär att det inte finns några yttre gränser att relatera diskursen till. Kritiken om analysens relativistiska bieffekt, menar vissa på även bidrar till svårigheter att skilja på vad som är lögn och fakta. När en diskursanalys utformas, konstrueras undersökningsobjektet genom valet av konceptuella “glasögon”, forskningsdesign och urvalet av data, på bekostnad av annan relevant data och analysmetod.

Ett ytterligare komplement till hur diskurs ska förstås, är att “no one stands outside discourse” (Bacchi 2000, s. 46). Till följd av studiens valda definition av diskurs, bör även fastställas att vi (författarna) inte heller står utanför diskursen. Eftersom vi påverkas av vår sociala och kulturella kontext, bidrar det i sin tur till att även vi reproducerar vad olika diskurser eventuellt avspeglar, och är fostrade till att diskursen ser ut på ett visst sätt. Grundat i detta, omfattas det sista steget i WPR-

analysen en kritisk självproblematisering: reflexivitet (Bacchi – Goodwin 2016, s. 24). I och med att en författare är involverad i att konstruera studieobjektet, blir det av vikt att tillåta läsaren förstå hur denna konstruktion sker.

5 Empiriskt material

Eftersom vi vill förstå hur EU som institution begripliggör tillväxt inom miljöpolitiken, har vi således undersökt olika delar av EU. Operationalisering av miljöpolitik tas i form av publicerade policyunderlag på miljöområdet och består av följande dokument:

1. Europeiska kommissionen: Den europeiska gröna given (EGD)
2. Europeiska Miljöbyrån: Growth without economic growth (GWEG)

Nedan presenteras en sammanfattning av respektive policyunderlag, i analysen kommer vi djupgående redogöra för problemrepresentationerna inom dessa.

5.1 Den europeiska gröna given

2019 lade den Europeiska kommissionen fram ett initiativ (EGD) till Europaparlamentet gällande en upptrappning i EU:s åtagande i miljöfrågan och arbetet mot en hållbar utveckling (Europeiska kommissionen (2) 2021). Den består av flera olika delar; ett klimatlagförslag, ett ramverk för ett utbildningsprojekt, samt konkreta målsättningar för både 2030 och 2050. I denna uppsats kommer vi använda oss av samlingsdokumentet där den övergripande planen presenterats. Detta eftersom vi avser att undersöka statsvetenskapliga aspekter av uppsatsen och inte de rättsliga.

EGD är en handlingsplan som ska bidra till en mer effektiv resursanvändning i EU, genom att verka för en “ren, cirkulär ekonomi”, samt restaurera biodiversitet och minska luftföroreningar (Europeiska kommissionen (3), 2021). EU:s stora mål är att vara klimatneutral 2050, och för att nå detta har förslag lagts fram till flera sektorer. I dessa inkluderas investeringar i miljövänlig teknologi, främja innovation i industrisektorn, renare kollektivtrafik med mera. Betoning läggs på att omställningen till en klimatneutral union, ska vara rättvis och inklusiv. Exempelvis ges förslag på ett ekonomiskt stöd till de regioner som blir mest utsatta vid övergången till en grön ekonomi. Lösningarna som presenteras möjliggör en fortsatt ekonomisk tillväxt inom den Europeiska unionen.

5.2 Growth without economic growth

I januari tidigare i år lanserade den Europeiska miljöbyrån GWEG inom serien "Narratives for change" (EEA (2) 2021). En serie sprungen ur en önskan om att belysa nya perspektiv och främja en samhällelig diskussion kring utforskade alternativ till en hållbar framtid. Rapporten framlägger ett tydligt budskap om att de negativa miljö- och klimattrender vi står inför, inte går att bryta utan ifrågasättandet av ekonomisk tillväxt (EEA (1) 2021). Miljöbyrån konstaterar att ekonomisk tillväxt är nära sammankopplat med ökade konsumtions- och produktionsmönster samt resursanvändning. Dessa mönster har betydande effekter på vår miljö såväl som människors hälsa. Grundat i detta förklaras att system, stater och institutioner måste omvärdera tillväxt och dess betydelse för en möjlig global hållbarhet. Idén om grön tillväxt och absolut frikoppling av ekonomisk tillväxt från miljöpåverkan, anses osannolikt. Rapporten analyserar därför alternativa ekonomiska modeller som 'doughnut-economics', 'post-growth' och 'degrowth' vars perspektiv enligt miljöbyrån kan bidra med värdefull insikt i alternativen till tillväxt.

5.3 Reflektion över material

Studiens urval av primärdata utgörs av offentligt tryck inom EU:s miljöpolitik. Val av att se till policy för att kartlägga miljöpolitiken, grundas i Bacchi förståelse om att politik består av strategiska relationer och praxis, vilket teoretiseras och tas i uttryck genom policyunderlag (Bacchi - Goodwin 2016, s. 14). Valda policyunderlag är redan utformade, som vi författare sedan bearbetar och analyserar utifrån en vald metodologisk och teoretisk ansats. Svårigheterna vid snäva urval i kombination med ett kort tidsspänn, är slutsatsernas generaliserbarhet, samt hur representativt det är för politiken i fråga. Sekundärdatan bildar vårt teoretiska ramverk och bakgrund, i form av böcker och internetbaserat material. Denna är redan analyserad av utomstående med andra ändamål, men behjälplig vid besvarandet av vår frågeställning. Under arbetets gång har vi förhållit oss källkritiskt till materialet, genom att reflektera över dess äkthet, oberoende, samtidighet och tendens. Uppmärksamhet av tendens är av vikt då källan måste sättas i relation till vilken miljö och vilka omständigheter respektive policyunderlag blivit till, för att se dess pålitlighet (Esaiasson et al. 2017, s. 294–295).

Policyunderlagen hoppas vi kan bidra med olika perspektiv på hur tillväxt begripliggörs, eftersom de utgör motstridande policyunderlag inom miljöpolitiken. Miljöbyrån, med sin expertkunskap i området, utgör en givande kontrast till kommissionen, som har annat syfte och agenda. Dess utformningen skiljer sig åt, medan EGD behandlar flera nivåer av miljöpolitik, fokuserar GWEG endast på relationen mellan miljöpolitik och tillväxt. Dessa skillnader i bakgrund leder till materialets olikheter i både längd och bredd. Trots detta, anser vi innehållen är

relativt jämförbara, då uppsatsen är avgränsad till att undersöka tillväxt. Policyunderlagens olika syften och utformning leder även i förlängningen till vad som är politiskt möjligt. Eftersom EGD är EU:s mest omfattande miljödirektiv, är den också en policy som verkställs idag. GWEG har gjorts i syfte för att utvärdera EGD, det vill säga har ingen lagstiftande eller verkställande verkan, även om den är en policy. Den mediala uppmärksamheten för GWEG var dessutom liten, vilket vi anser visar på att de får olika uppmärksamhet inom den offentliga debatten, som i förlängningen anses påverka policyunderlagens olika möjlighet att få genomslag i politiken. Med detta sagt, anser vi att dessa materialval är lämpliga eftersom studien inte fokuserar på vem som kan påverka diskursen mer eller mindre, utan istället ska undersöka hur tillväxt som diskursivt fenomen förstås inom EU:s miljöpolitik.

6 Analys

Nedan presenteras vår WPR-analys av valda material. Vi kommer endast att belysa delarna i vardera policyunderlag som relateras till tillväxt. Under respektive fråga kommer materialet behandlas och återknyta till diskurserna: marknadsliberalism och degrowth.

6.1 Vilka *problemrepresentationer* av tillväxt framkommer i EU:s miljöpolicy?

Vid analys av den europeiska gröna given (EGD) förstås den huvudsakliga problemrepresentationen av tillväxt vara att dagens ekonomiska tillväxt inte är tillräckligt grön för att trygga en hållbar framtid (Europeiska kommissionen (2) 2019, s. 22). I policyn framkommer att hur produktion och konsumtion utformas utgör problem för tillväxtens relation till miljöeffekter, snarare än mängden av konsumtion och produktion. Fortsatt ekonomisk tillväxt förstås medföra en nyttomaximering av marknaden, vilket innebär att ett system där välfärd och hållbar ekonomi, uppnås snabbare. Resonemanget kan kopplas till den marknadsliberala diskursen, där tillväxt i sig inte ses som ett bestående problem, utan snarare ses den långsamma tillväxten som problematisk i målet att uppnå lägre klimatavtryck. Inställningen att långsam tillväxt är oattraktiv framkommer även i EGD (Europeiska kommissionen (2) 2019, s. 2–3).

Dessutom, uppfattas en problemrepresentation vara att det inte finns tillräckligt med tillväxt på de områden som är väsentliga för att främja den hållbara övergången: de resursintensiva områdena (Europeiska kommissionen (2) 2019, s. 8) Medlemsstaterna behöver genomdriva massiva offentliga investeringar för att göra deras och EU:s tillväxt mer 'grön' (Europeiska kommissionen 2019, s. 18). Likväl krävs satsningar i utformningen av styrmedel, som kan allokera privat kapital till klimat- och miljöåtgärder (Europeiska kommissionen (2) 2019, s. 2). Benämningen av ekonomisk tillväxt som lösning ligger i linje med den marknadsliberala diskursen, men att snedvrیدا marknaden för att skapa ekonomiska incitament kan också kritiserar av samma diskurs. Detta eftersom vissa ekonomiska styrmedel som exempelvis subventioner gör intrång i den fria marknaden och skapar marknadsmisslyckanden. En ineffektiv marknad på sikt inte är hållbar, varken för marknaden eller miljöpåverkan. Den marknadsliberala diskursen menar istället att efterfrågan bör styra den hållbara utvecklingen, i EGD utvecklas denna typ av resonemang gällande handel av utsläppsrätter. Vilket påvisar att monetarisering av miljötillgångar ses som en möjlig lösning för klimatfrågan.

“Omställningen utgör ett tillfälle att bygga ut hållbar och sysselsättningsskapande ekonomisk verksamhet [...] Omställningen går dock alldeles för långsamt, och framstegen är begränsade och ojämna. Den europeiska gröna given ska stödja och påskynda EU:s omställning till en hållbar modell med tillväxt för alla” (Europeiska kommissionen 2019 (2), s. 7)

Ovanstående citat styrker att en av problemrepresentationerna består i att omställningen mot en hållbar modell inom EU, går för långsamt. Likt degrowth-diskursen uttrycks att en ekonomisk förändring är nödvändig sett till begränsningen av naturens resurser men istället för förändring av tillväxtens innebörd, ska grön tillväxt stimuleras. Benämningen av lösningen på klimatkrisen som någon form av ekonomisk tillväxt, med en omprioritering på vilka områden tillväxt är eftersträvansvärd, kan kopplas till marknadsliberal diskurs.

Den huvudsakliga problemrepresentationen som framkommer i Growth without economic growth (GWEG), är att ekonomisk tillväxt inte längre är eftersträvansvärd eftersom det troligen inte går att bortkoppla från dess negativa miljöeffekter (EEA (1) 2021, s. 1). Vidare problematiseras också tanken om att en omställning till grön tillväxt skulle vara tillräcklig för att minska klimathoten. Därför framställs en problemrepresentation av tillväxt också vara att huvudfokuset inom EU är och har varit ekonomisk tillväxt, och att klimatkrisen prioriteras sekundärt. Att se sambandet som övervägande negativt mellan tillväxt och klimat, visar på att GWEG:s problemrepresentationer av tillväxt återspeglar en degrowth-diskurs.

“Society is currently experiencing limits to growth because it is locked into defining growth in terms of economic activities and material consumption” (EEA (1) 2021, s. 9-10)

Tillväxt framställs som något politiskt, institutionella och kulturellt integrerat i EU. Den djupa rotningen av tillväxt i det ekonomiska systemet och den ekonomiska tillväxtens legitimerande roll av staten gör det svårt att bryta sig loss. Lösningen medför i sin tur, en begränsning av att kunna förstå tillväxt ur andra termer, exempelvis människans existentiella värden. Beskrivningen av lösningen till ekonomisk tillväxt som problematisk, kopplas åter till degrowth-diskurs. Kallis (degrowth) menar att just denna problematik försvårar uppkomsten av samhällen som inte fokuserar på ackumulation.

I denna policy framläggs alternativa teoretiska lösningar på miljöproblemen, som inte är avhängiga ekonomisk tillväxt. Det vill säga är lösningen som presenteras en omvärdering av vilken tillväxt som är eftersträvansvärd. Problemrepresentationen av tillväxt är därför den ständiga tillväxten, eftersom det alltid kommer ske på bekostnad av miljöns framtid. När klimat och ekonomi ställs emot varandra, kommer eftergifter och kompromisser behöva ske. Dessa eftergifter försvårar en progressiv miljöpolitik. Mer konkret önskas att ekonomiska, sociala, internationella system byggs kring en form av tillväxt som är fokuserad på social kvalitet, snarare än materiell kvantitet.

Ståndpunkten om att främja den sociala tillväxten framför den materiella, ligger i linje med degrowth-diskurs.

6.2 Vilka *antaganden* ligger till grund för denna representation av 'problemet'? Vad möjliggör policyunderlager, givet hur problemet representeras?

Genomgående för båda policyunderlagen, är antagandet om att tillväxt och miljöproblem är sammankopplat. Detta antagande återfinns både inom degrowth och marknadsliberal diskurs, eftersom antaganden om frikoppling bygger på erkännandet av att tillväxt och miljöeffekter är eller har varit sammankopplat, oavsett vilken ställning som tas till frikopplingens genomförbarhet. Dessutom är antagandet om resursknapphet gemensamt för båda policyunderlag eftersom ingripande åtgärder antas behövas, om än på olika sätt. Antagandet om att jordens resurser är begränsade återspeglar huvudsakligen degrowth-diskurs. Men den marknadsliberala diskursen har också i takt med klimatkrisens utveckling kommit att omfatta liknande tankar om restriktiv hushållning med resurser. Nyanserna i hur akut klimathotet framställs utgör skiljelinjen för vilken diskurs som återspeglas. Eftersom EGD har mål om klimatneutralitet 2050 och GWEG tydligt uttalar att miljöhoten kräver en akut lösning, anser vi innebär att degrowth-diskursen återspeglas i bägge policyunderlag, gällande antagandet om resursknapphet.

“Den europeiska gröna given är ett svar på dessa utmaningar. Den är en ny tillväxtstrategi som ska ställa om EU till ett rättvist och välmående samhälle med en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi där det 2050 inte längre förekommer några nettoutsläpp av växthusgaser och där den ekonomiska tillväxten har frikopplats från resursförbrukningen.” (Europeiska kommissionen (2) 2019, s. 1)

”Handelspolitiken måste också säkerställa icke-snedvriden, rättvis handel och investering i råvaror som EU:s ekonomi behöver för en grön övergång.” (Europeiska kommissionen (2) 2019, s. 22)

I EGD är ett grundantagande att frikoppling är genomförbart, eftersom konsumtion och produktion i sig inte ses som ett problem för klimatkrisen. Resonemanget om frikoppling kan förstås utifrån marknadsliberal diskurs, där ekonomisk tillväxt utgör en viktig beståndsdel för att möjliggöra grön tillväxt. Den fria marknaden antas vara nödvändig för att skapa incitament att lösa miljöproblem, eftersom teknologi och innovation är faktorer som uppmuntrar förändringar av konsumenternas och företagens beteenden (Europeiska kommissionen (2) 2019, s. 5, 8). Kommissionen skriver i sin rapport att EU också står inför en digital omställning, som kommer vara avgörande för den gröna omställningens framgång.

En fortsatt ekonomisk tillväxt är möjlig, utan ett överutnyttjande av jordens naturresurser.

Sambandet mellan tillväxt och miljöpåverkan antas vara ett marknadsmisslyckande, och grundas vidare i antagandet om att marknaden idag är snedvriden och ineffektiv (Europeiska kommissionen (2) 2019, s. 22). Antagandet om att den europeiska marknaden är ineffektiv, svarar på varför det behövs ekonomiska styrmedel som del i EU:s miljöstrategi. Monetarisering av miljötillgångar, hållbara finansiella system, hållbara investeringar, bedöms utgöra en central del i frikopplingen. Ovan resonemang kan återigen förstås utifrån en marknadsliberal diskurs, som betonar att snedvridning av marknaden, resulterar i ett ineffektiva marknadskrafter som motarbetar en hållbar utveckling. Istället ska marknaden effektiviseras i mån att främja grön tillväxt.

Dessutom görs antaganden om att en förändring krävs, i form av skifte till grön tillväxt. Å ena sidan, kan omvandlingen förstås ur en degrowth-diskurs som betonar att klimathoten är en akut kris, vilket framtvingar akuta åtgärder och förutsättningar för att skapa en ny bana. Å andra sidan kan det tala för en marknadsliberal diskurs, eftersom EGD framförallt lyfter fram att den ekonomiska omvandlingen ska präglas av en konkurrenskraftig ekonomi och resurseffektivisering. Det vill säga i linje med antagandet att tillväxt inte kommer vara ett bestående problem.

“EU erkänner också behovet av att bevara sin försörjningstrygghet och konkurrenskraft även när andra är ovilliga att agera. “ (Europeiska kommissionen (2) 2019, s. 2)

Med ovan antaganden som grund, framställs att ekonomisk tillväxt än idag är ett fundamentalt och eftersträvansvärt mål för EU. Trots att EGD uppstått i ett sammanhang där den rådande klimatkrisen erkänts, är EU:s taktik i omställningen mot en hållbar framtid en ny tillväxtstrategi (Europeiska kommissionen (2) 2019, s. 25). Detta vilar på ett antagande om vilken roll EU bör ha i klimatfrågan. I EGD framhålls unionens monetära syfte väga lika tungt som de sociala värden (frihet och demokrati) som ska upprätthållas, vilket återspeglar den marknadsliberala diskursen eftersom social välfärd förstås vara tätt kopplat till ekonomisk tillväxt.

“Economic growth is closely linked to increases in production, consumption and resource use and has detrimental effects on the natural environment and human health.” (EEA (1) 2021, s. 1)

Det huvudsakliga antagandet i GWEG som ligger till grund för dess problemrepresentationer, är sambandet mellan tillväxt och förödande ekologiska effekter (EEA (1) 2021, s. 1). Därför förutsätts att en markant omstrukturering av det ekonomiska systemet inte bara är eftersträvansvärd, utan också den enda möjliga vägen framåt. Det framkommer tydligt att tilltron till absolut frikoppling är liten. Dels eftersom absolut frikoppling inte påvisats möjlig ännu, dels utpekas det starka positiva sambandet mellan ökning av BNP och växthusgasutsläpp (EEA (1)

2021, s. 3). Dessa antaganden om frikoppling återfinns i degrowth-diskursen. Vidare antas både inom degrowth-diskursen och GWEG, att socialt välstånd och välbefinnande inte behöver vara beroende av ekonomisk tillväxt. Även om sambandet mellan ekonomisk tillväxt och välfärd, inte avfärdas helt.

I GWEG beskrivs att strikt ekonomisk prioritering av tillväxt medför en begränsande effekt på ökningen av social tillväxt (EEA (1) 2021, s. 9). Önskan om att reformera det ekonomiska systemet kan kopplas till tesen om att degrowth endast är möjligt i ett degrowth-system. Samtidigt som önskan om reformering framkommer tydligt, uppmärksammas de starka kulturella associationerna med tillväxt. Samt en medvetenhet om att en stats legitimitet också starkt kopplad till förmågan att generera ekonomisk tillväxt (EEA (1) 2021, S. 7–8). I likhet med tanken om nedskalnings-samhällen i degrowth-diskursen, refereras till “Plain-people living” som alternativt levnadssätt bortom den ekonomiska tillväxten, i GWEG (EEA (1) 2021, s. 9). Miljöbyrån menar att det illustrerar ett exempel på alternativa och fungerande förhållningssätt till ekonomisk tillväxt, utan bekostnad på välfärd.

“The European heritage is much richer than material consumption. The fundamental values of the EU are human dignity, freedom, democracy, equality and the rule of law, and they cannot be reduced to or substituted by an increase in GDP.” (EEA (1) 2021, s. 9)

Citatet ovan exemplifierar GWEG:s antagande gällande EU:s syfte. Till skillnad från EGD framläggs att EU:s grundläggande värden inte kan reduceras till en ökning av BNP, det europeiska arvet anses mycket rikare än materialkonsumtion. Detta i likhet med degrowth-diskurs, som förespråkar att social rikedom måste värderas framför den ekonomiska.

6.3 Vad lämnas *oproblematiserat* i problemrepresentationerna av tillväxt i policyunderlagen, och vad kan det indikera?

En aspekt som lämnas oproblematiserad i EGD är hur frikoppling av ekonomisk tillväxt och miljöförstöring ska ske. Frikopplingens lösning tas för given i materialet, och utelämnar faktumet att metodens framgång hittills endast varit relativ. Vidare förutsätts att tekniska lösningar kommer möjliggöra den absoluta frikopplingen. Den relativa frikoppling som skett inom EU förutsätter inte per automatik att absolut frikoppling kan ske. Därtill, lämnas en tystnad huruvida teknik, innovation och digitalisering är tillräckligt för att frikoppla ekonomisk tillväxt från negativ klimatpåverkan. Ingen problematisering förs ifall dessa åtgärder eventuellt inte kommer att vara tillräckliga. Det råder en diskrepans mellan institutionens mål (klimatneutralitet) och de hjälpmedel som erbjuds (relativ frikoppling).

Det som vidare faller utanför problemrepresentationen i EGD, är att ekonomisk tillväxt, både utgör lösningen och roten till problemet. Policyn medger att ekonomisk tillväxt idag medför negativa effekter på miljön, men ändå anses ekonomisk tillväxt vara en grundförutsättning för lösningen. Detta eftersom det inte framkommer en önskan om att minska nivåerna av produktion och konsumtion, så länge de är 'hållbara'. Dessutom problematiseras inte vilka kortsiktiga miljöeffekter övergången till en hållbar ekonomi kan medföra, vid vilken nivå frikopplas egentligen sambandet? Således problematiseras inte tillväxtens roll i att orsaka miljöförstöring i EGD.

I GWEG lämnas välfärdens samband med tillväxt oproblematiserad i problemrepresentationerna. Policyunderlaget skildrar att ett samband mellan ekonomisk tillväxt och frigörelse från fattigdom existerar. Det finns en implicit motsättning mellan de positiva och negativa effekterna av ekonomisk tillväxt. Därmed förstås att det finns två olika samband att förhålla sig till gällande tillväxt; välfärd och tillväxt, samt tillväxt och miljö. Att påverka tillväxten kommer påverka miljön i nästa steg, men det lämnas oproblematiserat att det även påverkar välfärden. Det kvarstår därför frågetecken hur korrelationen mellan välfärd och ekonomisk tillväxt ska upphöra, eller om detta samband bör prioriteras sekundärt mot klimatkrisen. Inom marknadsliberal diskurs påpekas att en frikoppling av välfärd-miljöpåverkan behöver ske, men inget liknande resonemang förs inom degrowth-diskursen gällande välfärd-tillväxt.

I policyn kan det tolkas som att långsam tillväxt är negativt, vilket försvårar resonemanget kring hur övergången ska ske, utan att bekosta välfärden: "An economy downsized to match the material input that it can recycle would be a very slow economy" (EEA (1) 2021, s. 5). Det är motsägelsefullt att kritisera 'dagens' ekonomiska tillväxt, men samtidigt syfta till att den att långsamma tillväxten inte är önskvärd. Det finns ingen tydlig särskiljning av vad eller hur mycket av välfärden som ska offras i förmån för en så välfungerande framtid som möjligt. Grundat i detta finns en tystnad i vad som egentligen är det slutgiltiga målet. För att ens kunna främja rättigheter som hälsa, måste det finnas en planet varpå vi (människor) kan existera. Är det då planetens överlevnad som bör fokuseras på? Vad kan offras för detta mål i så fall? Resonemanget kring önskan om alternativa ekonomiska förhållningssätt innehar luckor, med hänseende till bristen på en fulltalig målbild: vad är målet och hur det ska uppnås?

7 Slutsatser

Med hjälp av WPR-ramverkets analysfrågor har vi analyserat materialet utifrån våra diskurser: marknadsliberalism och degrowth. Vår analys besvarar frågor som behandlar problemrepresentationer, grundantaganden och tystnader. I vår avslutande del kommer vi att sammanfatta analysens resultat för att sedan besvara uppsatsens huvudsakliga frågeställning

7.1 Sammanfattning av WPR-analys

Genom fråga 1, har vi funnit problemrepresentationer inom EGD som visar på en marknadsliberal diskurs, grundat i att en fortsatt ekonomisk tillväxt ses som lösning på klimatkrisen. Därutöver, uppskattas det finnas för lite grön tillväxt på de kritiska områdena för den hållbara övergången. Slutligen går den europeiska omställningen mot en hållbar modell för långsamt. Problemrepresentationerna i GWEG återspeglar istället en degrowth-diskurs, då det tydligt lyfts fram att varken dagens ekonomiska tillväxt eller en eventuell grön tillväxt är eftersträvansvärd. Vidare förstås en av problemrepresentationerna vara att tillväxt inom EU prioriteras över klimatkrisen. Den starka kulturella präglingen av tillväxt problematiseras, eftersom det försvårar förståelse för tillväxt ur andra termer. Den ständiga jakten på materiell exponentiell tillväxt är problematisk eftersom klimatåtgärder kan behöva kompromissas, för att främja ekonomisk tillväxt.

Analysen av fråga 2 visar att det finns konsensus om att tillväxt och negativ miljöpåverkan i grunden är sammankopplat, vilket reflekterar både marknadsliberal och degrowth-diskurs. I EGD är ett grundläggande antagande att frikoppling är möjligt genom teknik och innovation, i linje med den marknadsliberala diskursen. Tillväxt anses vara en grundförutsättning för omställningen till en grön union, och vilar på antagandet om att marknaden idag är snedvriden och ineffektiv. I GWEG kritiserar tron på att grön tillväxt skulle gå att frikoppla på negativa miljöeffekter. Grundat i detta görs antagandet om att absolut frikoppling är omöjlig, då de försök som gjorts endast varit relativa. Ur lösningen som presenteras i GWEG, förstås även ett antagande om att välfärd och tillväxt kan frångöras. Vi kan urskilja ett antagande om behov av en förändring av tillväxt i båda policyunderlag. I EGD anses en hållbar marknad vara lösningen, medan i GWEG föreslås en mer omfattande omstrukturering av det ekonomiska systemet, samt en mer filosofisk omvärdering gällande begreppets innebörd. Bägge dessa lösningar i policyunderlagen genomsyras av en degrowth-diskurs, eftersom de delar antagandet om resursknapphet, även om GWEG ser det som mer akut. I policyunderlagen framkommer två motsatta antaganden om EU:s syfte, vilket påverkar

problemrepresentationerna. I GWEG framhålls vikten av att upprätthålla de demokratiska värden institutionen vilar på, vilket avspeglar en degrowth-diskurs eftersom de menar att sociala och ekologiska värden bör väga tyngre än ekonomiska. I EGD porträtteras istället en marknadsliberal diskurs, då det uttrycks att EU:s monetära roll är lika viktig som upprätthållandet av sociala och rättvisepprinciper.

Slutligen, genom fråga 3 kan vi slå fast att båda policyunderlagen lämnar en del osagt om hur den önskade förändringen ska ske. I EGD uteblir nyansering av glappet mellan de ambitiösa målen och den strategi som hittills endast varit 'relativt' framgångsrik i sitt syfte. Kritiken mot frikopplingens genomförbarhet är inte ny, trots detta tas dess framgång för given. I GWEG saknas istället en förklaring om hur övergången till ett nytt tillväxt-samhälle ska ske, och vad som behöver offras under vägens gång. Eftersom det finns ett samband mellan tillväxt och positiva effekter på välfärd, bör det problematiseras vilka välfärdseffekter långsammare ekonomisk tillväxt kan leda till. Dessutom finner vi en tystnad kring att ekonomisk tillväxt både ses som utlösande faktor och lösning till klimatproblemen, i EGD.

7.2 Slutsatser

Vår analys av EGD och GWEG visar att EU:s policyunderlag influeras av både marknadsliberal- och degrowth-diskurs. Vi slår fast att EGD domineras av en uppfattning gällande tillväxt som huvudsakligen stämmer överens med marknadsliberal diskurs, och att framställningen av tillväxt i GWEG istället återspeglar på degrowth-diskurs.

Nedan kommer vi redogöra för olika aspekter som framkommit vid vår analys av tillväxt som diskursivt fenomen, för att besvara vår frågeställning:

1. Hur begripliggörs tillväxt inom EU:s miljöpolitik?

Den tydligaste motsättningen kring tillväxt i EU:s miljöpolitik, urskiljs i ståndpunkterna gällande frikoppling. I EGD uttrycks att frikoppling är förenligt med en fortsatt ekonomisk tillväxt, i linje med den marknadsliberala diskursen. I GWEG kritiserar däremot denna typ av antagande om frikoppling som svår att genomföra. Fortsatt ekonomisk tillväxt anses inte kunna lösa kriser orsakade av ekonomisk tillväxt, även om denna är 'grön' eller 'hållbar'. Antagandet om frikoppling, återkopplar därmed till problemrepresentationen av tillväxt inom degrowth-diskursen.

Ett gemensamt antagande för båda policyunderlagen är att klimatkrisen utgör ett hot som kräver ett ingripande med politiska och ekonomiska åtgärder. Däremot råder det delade meningar om omfattningen och vilken typ av åtgärder som krävs. I EGD anses frikoppling av ekonomisk tillväxt och miljöförstöring vara avgörande för framtiden, således förstås tillväxt i EGD präglas av marknadsliberal diskurs. Vidare kan strävan efter en grön tillväxt, sammanlänkas med antaganden

om att teknik och innovation är avgörande för frikopplingen. EU-kommissionen har i samband med EGD fastslagit målet om klimatneutralitet för 2050 där frikoppling utgör en central del, trots att dagens forskning på området endast kan bevisa att frikoppling av miljöförstöring och ekonomisk tillväxt varit relativ. I GWEG idealiseras tanken om nedskalade samhällen som istället fokuserar på social tillväxt. Strävan efter dessa typer av samhällen reflekterar en degrowth-diskurs. Däremot framgår det inte hur övergången från ekonomisk till social tillväxt ska ske utan att välfärden bekostas. En omställning till ett degrowth-samhälle behöver kompletteras med policyunderlag som skyddar välfärd. Policyförslag av denna sort uttrycks dock inte i GWEG.

Tystnaderna kring hur respektive övergång ska utföras och motsättningarna kring vilken typ av tillväxt som är förenlig med en hållbar framtid, anser vi kan illustrera de politiska svårigheterna med att implementera en komplett lösning för klimatkrisen. Hade det funnits enkla och uppenbara lösningar hade krisen aldrig behövt utvecklas till dagens kritiska skede.

Vidare, visar analysens resultat att vilken diskurs som dominerar policyunderlagen, präglas av vad som anses utgöra EU:s främsta syfte. Porträtteringen av tillväxt i EGD, baseras delvis på antagandet om EU:s monetära och konkurrenskraftiga syfte som union. Genom förslaget om skifte till grön tillväxt möjliggörs fortsatt ökande ekonomisk tillväxt, vilket representerar en marknadsliberal diskurs. Detta står i kontrast till GWEG, som istället betonar ett högre moraliskt syfte. Istället för materiell och ekonomisk vinning, ska EU upprätthålla frihet och demokrati. Denna prioritering av att sociala värden är viktigare att främja än materiella, företräder istället en degrowth-diskurs.

Vi vill dock poängtera att de fyra friheterna som EU:s institution vilar på, är tätt sammankopplade med ekonomiska värden och en önskan om en ekonomisk union. Miljöbyråns önskan om att prioritera sociala värden högre, finns det därför lite historisk grund för. Därutöver, finner vi att det utgör en intressant aspekt att miljöbyrån (som själva är en del av EU) i GWEG uttrycker samhörighet till de filosofiska värdena (demokrati och frihet) som de anser att EU ska upprätthålla. Denna prioritering knyter an till degrowth-diskursens grundläggande antagande om att goda sociala parametrar ger ett värdigt liv, snarare än materialistiska. Diskursen inom GWEG porträtterar att tillväxt därför inte längre kan utgöras av ekonomiska termer och är likaså, varken önskvärd eller möjlig ifall en hållbar framtid ska uppnås, trots att den Europeiska unionen i allra högsta grad vill upprätthålla en ekonomisk union.

Vilken typ av diskurs som förs i respektive policy och hur pass dominerande denna är, medför sedan vilka lösningar som anses legitima i att åstadkomma förändring. Att EGD och GWEG skiljer sig åt gällande vilken diskurs de återspeglar är troligtvis ingen slump. Även fast det valda materialet båda är policys utifrån Bacchi och Goodwins definition, utgör de helt olika typer av policyunderlag och därmed, politik. EGD har haft mer direkt påverkan på den miljöpolitik som bedrivits under uppsatsen tidsperiod och resultatet präglas av en politisk process med politiska kompromisser. Vidare, vill vi även betona att policyunderlagen är gjorda utifrån olika syften. EGD utgör del i EU:s miljöplan för de kommande 30 åren, och innefattar därmed politiska åtgärder på flera områden. Benämningen av

att tillväxt istället ska vara grön, upprätthåller en fortsatt ekonomisk tillväxt, som inte avviker från den politik som förts på miljöområdet. EGD präglas av sin politiska process och kompromisser, av politiker som är bundna till politisk opinion. Till skillnad från GWEG, en policy som upprättats för att utvärdera EGD, som uteslutande fokuserar på tillväxt i miljöfrågan. GWEG är dessutom utförd av en mindre EU-institution, som består av forskare, inte politiker. Således behöver de inte i samma utsträckning förhålla sig till den lösning som anses vara vedertagen, eller politisk genomförbar. Bakomliggande faktorer som att politiker inte vill tappa i opinion finner vi därför påverkar vilken diskurs som återspeglas i EU:s olika policys.

7.3 Framtida forskning

Slutligen, kan resultatet av vår uppsats endast anses utgöra en del av uppsatsens valda ämnesområde, i och med den begränsade empirin i denna studie. Eftersom vår uppsats ämnar till att undersöka EU:s miljöpolitik genom diskurser, hade det lämpligen varit intressant att studera ytterligare institutioner och policyunderlag under en längre period. Detta för att antingen förstärka eller replikera uppsatsens slutsatser. Eftersom diskurser verkar samtidigt blir det därför av intresse att ompröva studien, för att sedan möjliggöra en diskussion kring tillväxt inom EU. Därutöver, hade det även kunnat vara inomvetenskapligt intressant om framtida forskning såg till bortvalda WPR-frågor, eller andra metodologiska verktyg.

8 Referenser

8.1 Primärkällor

EEA (1) European Environment Agency (2021). Growth without economic growth (GWEG) <https://www.eea.europa.eu/publications/growth-without-economic-growth> [Hämtad: 2021-04-12]

Europeiska kommissionen (2) (2019) COM:640 final: Den europeiska gröna given (EGD), Meddelande från Kommissionen, 11 december. Bryssel

8.2 Sekundärkällor

Andersson, Elin (2020) "Hur kan ekonomisk tillväxt och ett hållbart klimat kombineras?". Umeå Universitet [Nyhet] 17 december. https://www.umu.se/nyheter/hur-kan-ekonomisk-tillvaxt-och-ett-hallbart-klimat-kombineras_9916596/ [Hämtad 2021-05-18]

Bacchi, Carol (2000). "Policy as Discourse: what does it mean? where does it get us?", *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*. Apr2000, Vol. 21 Nr. 1, s. 45-57. 13p.

Bacci, Carol – Goodwin, Susan (2016). *Poststructural Policy Analysis: A Guide to Practice* [Elektronisk resurs]. 1 uppl. New York: Palgrave Pivot.

Braw, Elizabeth (2019) "2020 for the future". *Foreign Policy*. 30:e december. <https://foreignpolicy.com/2019/12/30/fridays-for-future-foreign-policy-bureacrats-officials-2019-greta-thunberg/> [Hämtad: 2021-04-12]

Bergström, Göran – Ekström, Linda (2018). "Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys" i Bergström, Göran – Boréus, Kristina (red.), 2018. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 4 Uppl. Lund: Studentlitteratur. s. 253-351

Bergström, Göran – Boréus, Kristina (2018). "Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys" i Bergström, Göran – Boréus, Kristina (red.), 2018. *Textens mening*

och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. 4 Uppl. Lund: Studentlitteratur. s. 17-46

Clapp, Jennifer – Dauvergne, Peter (2011). *Paths to a green world: the political economy of the global environment*. 2 Uppl. Cambridge (Mass): MIT Press.

Dryzek, John (2013). *The politics of the earth: environmental discourses*. Third edition. Oxford: Oxford University Press.

Europeiska kommissionen (1) (2019). EU DELIVERING ON THE UN 2030 AGENDA https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/factsheet-eu-delivering-2030-agenda-sustainable-development_en_0.pdf [Hämtad: 2021-04-25]

Europeiska kommissionen (1) (2021) EU:s strategi för hållbar utveckling https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/sustainable-development-goals/eu-approach-sustainable-development_sv [Hämtad: 2021-05-18]

Europeiska kommissionen (2) (2021). EU climate action and the European Green Deal https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action_en [Hämtad: 2021-04-13]

Europeiska kommissionen (3) (2021). A European Green Deal: Striving to be the first climate-neutral continent https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en [Hämtad: 2021-04-25]

EEA (2) European Environment Agency (2021). Narratives for change: about the series. <https://www.eea.europa.eu/themes/sustainability-transitions/drivers-of-change/about-the-series> [Hämtad: 2021-04-25]

EEA European Environment Agency (2020). About us: who we are <https://www.eea.europa.eu/sv/about-us/who> [Hämtad: 2021-04-12]

Esaiasson, Peter – Giljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena (2017). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 Uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

EU Parlamentet 2019. The European Parliament declares climate emergency. [pressutskick] 11 november. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20191121IPR67110/the-european-parliament-declares-climate-emergency> [Hämtad: 2021-04-13]

Kallis, Giorgos (2018). *Degrowth*. Newcastle upon Tyne: Agenda Publishing.

Latouche, Serge (2009). *Farewell to growth*. Cambridge: Polity.

Leipold, Sina – H. Feindt, Peter – Winkel, Georg – Reiner Keller (2019). “Discourse analysis of environmental policy revisited: traditions, trends, perspectives”, i *Journal of Environmental Policy & Planning*, vol. 21(5), s. 445-463, DOI: 10.1080/1523908X.2019.1660462

Lynggaard, Kennet (2019). *Discourse Analysis and European Union Politics* [Elektronisk resurs]. 1 uppl. UK: Palgrave Macmillan

Nationalencyklopedin (2021) Tillväxt

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/tillv%C3%A4xt>

[Hämtad: 2021-05-14]

Remling, E. (2018) ‘Depoliticizing adaptation : a critical analysis of EU climate adaptation policy’, i *Environmental Politics*. Routledge, vol. 27(3), s. 477–497. doi: 10.1080/09644016.2018.1429207.

Tallberg, Jonas. 2020. *EU:s politiska system*. 7:e Uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

von der Leyen (2019) “Press remarks by President von der Leyen on the occasion of the adoption of the European Green Deal Communication”. *Europeiska kommissionen* [pressutskick] 11 december. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/speech_19_6749

Wanner, T. (2015) ‘The New “Passive Revolution” of the Green Economy and Growth Discourse: Maintaining the “Sustainable Development” of Neoliberal Capitalism’’, i *New Political Economy*. Taylor & Francis, vol. 20(1), s. 21–41. doi: 10.1080/13563467.2013.866081.

Appendix

Bilaga 1

Nedan följer Carol Bacchis WPR-frågor:

- 1.” What’s the ‘problem’ (e.g., global warming, terrorism, health inequalities) represented to be in a specific policy?
2. What presuppositions or assumptions underlie this representation of the ‘problem’?
3. How has the representation of ‘the problem’ come about?
4. What is left unproblematic in this problem of representation? Where are the silences? Can the ‘problem’ be thought about differently?
5. What effects are produced by this representation of the ‘problem’?
6. How/where has this representation of the ‘problem’ been produced, disseminated and defended? How has it been (or could it be) questioned, disrupted and replaced?”

(Boréus – Bergström, 2018, s. 273, se Bacchi 2009 3 a)